

31 januari 2025

Symposium IAS en ISBG: geleerde lessen & uitdagingen voor de toekomst

Welke lessen hebben we geleerd en welke uitdagingen liggen er voor een succesvolle (preventieve) aanpak van stoffengerelateerde (beroeps)ziekten en erkenning van slachtoffers? Dat is het thema van dit symposium ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het Instituut Asbestslachtoffers (IAS).

Jaarlijks overlijden circa 3.000 mensen en worden tienduizenden mensen ziek als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke stoffen op het werk. De Rijksoverheid heeft daarom het terugdringen van het aantal slachtoffers door werk met (gevaarlijke) stoffen als speerpunt benoemd.

Tijdens dit symposium staan de ervaringen van asbestslachtoffers en mensen met stoffengerelateerde beroepsziekten centraal. We kijken ook naar de uitdagingen voor de toekomst, de talrijke risico's van andere stoffen. Risico's, die zich nu nog niet gemanifesteerd hebben in grote aantallen zieken. Maar hoe gaan we dat voorkomen?

Maricella Korvemaker

Oud-brood- en banketbakker

Maricella Korvemaker kan niet tegen rogge-meel en roggebloem. Als bij haar de diagnose bakkersastma wordt gesteld, is duidelijk dat ze haar gedroomde werk als banketbakker voorgoed vaarwel moet zeggen. Ze wil haar oud-werkgever niet aansprakelijk stellen, en meldt zich bij het ISBG. 'Bij de tegemoetkoming heb ik een beter gevoel dan dat ik om geld ga vragen bij mijn oude werkgever.'

Historisch overzicht

1870

Industriële revolutie: het brandwerend materiaal asbest wordt populair.

1900

De Tsjech Hatschek vindt een procedé uit voor het binden van asbestvezels met cement en slaagt erin relatief goedkoop, brandveilig en licht plaatmateriaal te fabriceren, eterniet genoemd.

1930

Het gebruik van asbestcement – eterniet – neemt toe. Bij de Arbeidsinspectie is bekend dat asbest schadelijk kan zijn en kan leiden tot asbestose, maar de omvang van het probleem wordt sterk onderschat.

Jaren '50

Invoering Silicosewet (1961) om werkenden te beschermen tegen stoflongziekten als asbestose. Bekend wordt in Nederland dat asbestblootstelling kan leiden tot longkanker.

Jaren '60

Bekend wordt dat asbestblootstelling kan leiden tot mesotheliom (1960: Wagner; 1969: Stumphius in Nederland). Vooral blauwe asbest wordt als boosdoener aangewezen, witte asbest wordt minder risicovol geacht.

1961

Eerste wetenschappelijk artikel in Nederland van bedrijfsarts Zielhuis over de gevaren van oplosmiddelen.

Jaren '70

In Scandinavië wordt bekend dat oplosmiddelen schilders ziek maken: de 'Scandinavische ziekte'.

1978

Blauwe asbest wordt verboden in Nederland.

Jaren '80

Bekend wordt in Nederland dat oplosmiddelen ziek kunnen maken.

1991

Oprichting Vereniging OPS (later Stichting OPS) om slachtoffers van het werken met oplosmiddelen te ondersteunen.

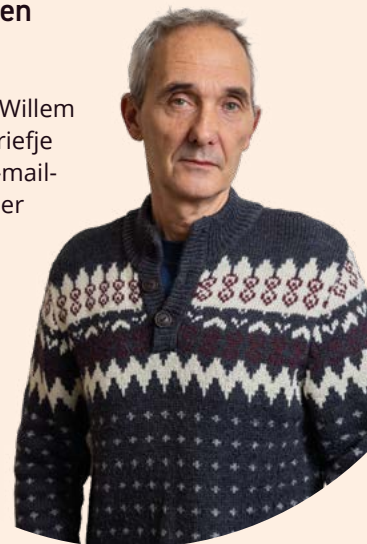
1993

Alle soorten asbest worden verboden in Nederland.

Willem van der Biezen

Schilder met CSE

In de portemonnee van Willem van der Biezen zit een briefje waarop zijn postcode, e-mail-adres en telefoonnummer staan geschreven. Dat kan handig zijn, voor als zijn geheugen hem weer eens in de steek laat. Dat hij lijdt aan 'de schildersziekte' en alle klachten die daarmee samenhangen, wijt hij aan de 27 jaar die hij voor hetzelfde bedrijf werkzaam is geweest.

1999

Oprichting IAS door organisaties van werkgevers en werknemers, het Comité Asbestslachtoffers, het Verbond van Verzekeraars en de overheid.

2000

De Nederlandse overheid neemt maatregelen om gebruik van oplosmiddelen te beperken.

2000

Start Instituut Asbestslachtoffers en Regeling Tegemoetkoming Asbestslachtoffers (TAS) voor werknemers met mesotheliom.

2005

Verbruik, gebruik en handel in alle asbestsoorten worden verboden in de hele Europese Unie.

2007

Invoering tegemoetkomingsregeling TNS voor mensen met mesotheliom die niet door asbestblootstelling in het werk is ontstaan. Alle mensen met mesotheliom komen nu in aanmerking.

2014

Invoering tegemoetkomingsregeling voor mensen met asbestose (stoflongen) door intensieve en langdurige asbestblootstelling op het werk.

2018

Bekend wordt dat in Nederland jaarlijks 3000 mensen overlijden door werk met stoffen. Meerdere incidenten met Chroom-6 en PFAS.

2019

Publicatie Richtlijn Astma en COPD voor bedrijfsartsen met focus op behoud van en terugkeer naar werk door mensen met (werkgerelateerd) astma en COPD.

2020

Publicatie Rapport Stof tot nadenken van de Commissie Heerts, maak werk van preventie en erkenning van werknemers die ziek worden als gevolg van blootstelling aan gevaarlijke stoffen.

2020

Invoering Regeling CSE: een tegemoetkomingsregeling voor voor werknemers die ziek zijn geworden door oplosmiddelen.

2023

Start Instituut Slachtoffers Beroepsziekten door Gevaarlijke stoffen (ISBG) en Regeling Tegemoetkoming Stoffengerelateerde Beroepsziekten (TSB) voor (ex-)werknemers met Allergisch Beroepsastma, Longkanker door asbest en OPS/CSE. De regeling CSE gaat over naar de regeling TSB.

Lex Buijs

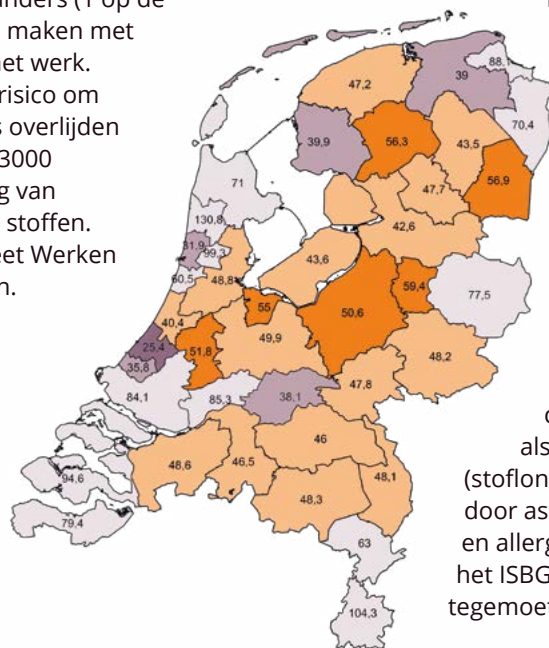
Oud-timmerman met asbestose

Bekleden met asbestplaten. Dat deed Lex Buijs als timmerman op torpedootjagers en in postrijtuigen voor het spoor. Buijs heeft asbestose. 'In de schuur staan de mooiste gereedschappen, maar ik kan geen schroef meer in de muur draaien.'

Cijfers

Ruim 1 miljoen Nederlanders (1 op de 6 werknemers) heeft te maken met gevaarlijke stoffen op het werk. Daardoor lopen zij het risico om ziek te worden. Jaarlijks overlijden er naar schatting bijna 3000 Nederlanders als gevolg van werken met gevaarlijke stoffen. Dat blijkt uit de Factsheet Werken met (gevaarlijke) stoffen. Dit levert een bijdrage van 3% aan de totale ziektelast in Nederland en zorgkosten van jaarlijks 1,1 miljard euro (VTV, 2018). Er is een overzicht met vijftien ernstige stoffengerelateerde

beroepsziekten opgesteld, waaronder longziekten, huidziekten en kanker. Voor vijf ziekten op de lijst heeft Nederland een compensatieregeling ingevoerd. De ziekte die het meest voorkomt in Nederland is mesothelioom, ook wel asbestkanker genoemd. Mensen worden ziek door intensief asbestgebruik in de vorige eeuw. Het IAS zorgt voor compensatie van deze groep, net als voor mensen met asbestose (stoflongen). Mensen met longkanker door asbest, de schildersziekte (CSE) en allergisch beroepsastma kunnen via het ISBG in aanmerking komen voor een tegemoetkoming.

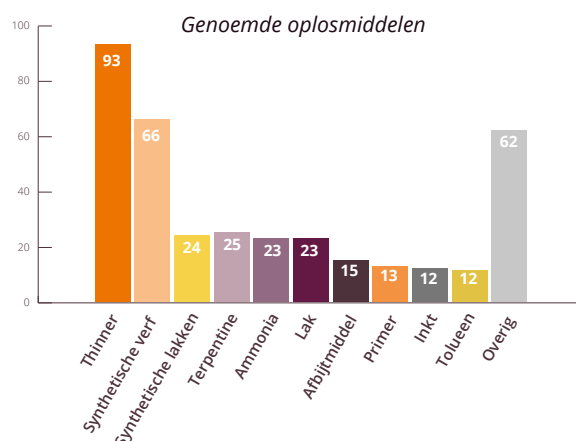
Figuur TAS/TNS-gerechtigden 2000 t/m 2023: aantal mesotheliom/asbestoselachtoffers per 100 000 inwoners op 31 december 2023. Bron: Sociale Verzekeringsbank, R. Berkhout, februari 2024

Mesothelioom in Nederland (Asbestkanker)

- In Nederland krijgen jaarlijks meer dan 500 mensen (merendeels man: in 2021 84%) de diagnose mesothelioom.
- Asbestgebruik was in Nederland in het midden van de jaren '70 het grootst. In 1993 werd alle asbest verboden.
- Een kwart van de mesotheliompatiënten overlijdt binnen drie maanden na diagnose, twee derde binnen een jaar.
- De meeste asbestslachtoffers wonen in regio's waar in het verleden met asbest is gewerkt (zie rode regio's in landkaart).
- Asbestblootstelling vond vooral plaats in de bouwnijverheid/installatiebranche en in de industrie (met name scheepsbouw, metaal- en elektrotechniek).
- Timmerman en monteur zijn de beroepsgroepen met de meeste slachtoffers.
- De meeste slachtoffers zijn in de jaren '60 van de vorige eeuw aan asbest blootgesteld.

OPS/CSE in Nederland (Schildersziekte)

- Mensen met CSE zijn bijna altijd man en meestal tussen de 50 en 75 jaar.
- De meeste mensen met CSE wonen in Overijssel, Noord-Brabant of Gelderland.
- De belangrijkste bronnen van blootstelling aan oplosmiddelen zijn schildersbedrijven in de bouwnijverheid, garages en autospuiterijen, de hout-,meubel-, metaalproducten- en grafische industrie.
- Schilders, autospuiterijen, verfspuiters, drukkers en stoffeerders zijn de beroepsgroepen met de meeste slachtoffers.
- De meeste slachtoffers zijn in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw aan oplosmiddelen blootgesteld.
- 70% van de slachtoffers verklaart zonder beschermingsmiddelen te hebben gewerkt.
- Thinner en synthetische verf zijn de meest genoemde oplosmiddelen, gevolgd door (synthetische) lakken.

Wim Timmermans

Oud-havenwerker met mesothelioom

In zijn jonge jaren heeft Wim Timmermans als lader en lossen in de Rotterdamse haven gewerkt. Daar is hij kort in aanraking gekomen met asbest. Net als zijn vader vóór hem, lijdt hij aan mesothelioom.

Timmermans overweegt een vrijwillig levenseinde. 'Euthanasie is niet iets dat je makkelijk doet. Maar ik heb mijn vader zó zien lijden. Dat wil ik mijn kinderen en kleinkinderen niet aandoen.'

Henk de Veen

Oud-bouwwakker en uitvoerder

Henk de Veen werkt zijn gehele loopbaan in de bouw. Gedurende zijn eerste jaren als timmerman komt hij regelmatig met asbest in aanraking. Ondanks zijn ernstige ziekte heeft hij goede hoop op een gezonde toekomst. De immuuntherapie slaat heel goed aan en De Veen is nu voor 99 procent schoon. 'Het is natuurlijk heel cru, maar bij mensen met uitzaaiingen is het een ander verhaal.'

Instituut Asbestslachtoffers (IAS)

Het Instituut Asbestslachtoffers (IAS) adviseert de Sociale Verzekeringsbank (SVB) over het recht op een tegemoetkoming voor asbestslachtoffers met de ziekte mesothelioom en asbestose. Daarnaast bemiddelt het IAS tussen (ex-)werkgevers en (ex-)werknemers over het betalen van een schadevergoeding. Andere taken zijn voorlichting en verspreiding van kennis op het gebied van asbest en gezondheid. Het IAS is daarvoor in 1999 opgericht door organisaties van werkgevers en werknemers, het

Comité Asbestslachtoffers, het Verbond van Verzekeraars en de overheid. Meer informatie vindt u op de website van het IAS: <https://asbestslachtoffers.nl>

Instituut Slachtoffers Beroepsziekten door Gevaarlijke stoffen (ISBG)

Het Instituut Slachtoffers Beroepsziekten door Gevaarlijke stoffen (ISBG) adviseert de Sociale Verzekeringsbank over het recht op een tegemoetkoming voor slachtoffers met een beroepsziekte door gevaarlijke stoffen in het kader van de

uitvoering van de TSB-regeling. Andere taken zijn voorlichting en verspreiding van kennis op het gebied van beroepsziekten door gevaarlijke stoffen. Het ISBG is in 2022 opgericht door organisaties van werkgevers en werknemers en het Verbond van Verzekeraars. Het ISBG werkt nauw samen met het Instituut Asbestslachtoffers (IAS). Meer informatie vindt u op de website van het ISBG: <https://isbg.nl>